

Statenbrief

Informatie

Datum
14 december 2023

Zaaknummer
2023-011356

Inlichtingen bij
Provincieloket
026 359 99 99
post@gelderland.nl

Blad
1 van 4

Onderwerp
Financieel toezicht gemeenten 2024

Beleidsprogramma

- Vitaal bestuur

Ambitie

- Ambitie 1 Bestuur en weerbaarheid

Thema:

- Bestuur en Weerbaarheid

Portefeuillehouder
Helga Witjes

1 Kern van deze Statenbrief

PS informeren over het financieel toezicht op gemeenten in 2024.

2 Waarom ontvangt u deze Statenbrief?

Vanuit onze wettelijke taak om financieel toezicht te houden op gemeenten beoordelen wij jaarlijks of de begrotingen van alle 51 Gelderse gemeenten structureel en reëel in evenwicht zijn en bepalen wij of een gemeente het volgende begrotingsjaar onder repressief of preventief toezicht van de provincie komt. In deze brief informeren wij uw Staten over onze bevindingen bij de analyse van de begrotingen 2024.

3 Hoe bent u eerder betrokken?

In september 2023 hebben wij uw Staten geïnformeerd over de vooruitblik financieel toezicht op de gemeenten in 2024 (PS2023-976). Ook hebben wij uw Staten toen een eerste beeld van de vastgestelde Jaarrekeningen 2022 van gemeenten gegeven.

4 Samenvatting

Naar ons oordeel zijn de begrotingen 2024 van alle 51 gemeenten structureel en reëel in evenwicht. Dat betekent dat alle Gelderse gemeenten in 2024 onder repressief (achteraf) toezicht komen. Dit is de lichtste vorm van toezicht.

De door de gemeenteraden vastgestelde saldo's van de begroting 2024 zijn echter fors lager (ruim 40%) dan eerder nog verwacht bij de jaarschijf 2024 van de meerjarenraming bij de begroting 2023. Dit wordt onder andere veroorzaakt door loon- en prijsstijging, hogere bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen en gestegen rentekosten.

Desondanks hebben alle gemeenten een structureel en reëel sluitende begroting 2024 vastgesteld. Met grote zorg kijken wij vooruit naar de forse structurele tekorten die het overgrote

merendeel van de Gelderse gemeenten voorziet voor de jaren 2026 en 2027 van de meerjarenraming. Door de VNG zijn deze jaren ook wel als 'ravijnjaren' aangeduid. Dat wordt met name veroorzaakt door de forse terugval in het accres van de algemene uitkering uit het gemeentefonds (door de het Rijk aangekondigde wijziging van de financieringssystematiek van gemeenten). Ook het vanaf 2026 weer activeren van de opschalingskorting werkt hierin negatief financieel door. Minder dan 20% van de Gelderse gemeenten heeft op dit moment een structureel sluitende meerjarenraming. Daarvoor zijn dan wel forse bezuinigingen en belastingverhogingen noodzakelijk.

5 Informatie

In de vooruitblik op de begrotingen 2024 van de Gelderse gemeenten spraken wij de verwachting uit dat de begroting 2024 voor de jaarschijven 2024 en 2025 positieve uitkomsten zouden laten zien. Op basis daarvan was onze inschatting dat het grootste deel van de gemeenten er ook in zou slagen in de meerjarenbegroting 2024-2027 in ieder geval het eerste jaar structureel sluitend vast te stellen. Dit perspectief was mede ingegeven door de oplopende hoge accressen in het gemeentefonds tot en met 2025, het voor 2024 en 2025 extra beschikbare geld voor de kosten van jeugdzorg en, bij gemeenten waarbij dit positief uitpakt, de volgende tranches van de herverdeling van het gemeentefonds.

In aanloop naar onze jaarlijkse beoordeling van de begrotingen van de gemeenten hebben wij zowel ambtelijk als bestuurlijk steeds contact onderhouden met gemeenten om de vinger aan de pols te houden en tijdig in gesprek te gaan met gemeenten over hun begroting. Inmiddels hebben wij de begroting 2024 en meerjarenramingen van alle Gelderse gemeenten beoordeeld. Op basis van deze beoordeling voldoen alle gemeenten aan de wettelijke vereisten voor repressief toezicht in 2024. Dit is de lichtste vorm van financieel toezicht en houdt in dat de begroting 2024 en de daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen geen voorafgaande goedkeuring van ons college behoeven. Het positieve beeld van 2024 neemt onze zorgen over de structurele financiële situatie van de gemeenten niet weg. Vanaf 2026 krijgen gemeenten te maken met grote tekorten. Niet uit te sluiten is dat de financiële situatie in 2026 zijn schaduw vooruitwerpt en gemeenten nu al terughoudend maakt om investeringen te plannen.

Bij een beperkt aantal gemeenten zijn ook nu al stevige bezuinigingsmaatregelen noodzakelijk gebleken om de begroting of meerjarenraming sluitend te presenteren. Ook lopen in enkele gemeenten dit jaar nog bezuinigingsmaatregelen vanuit in voorgaande jaren genomen bezuinigingsbesluiten door.

Het uitspreken van een algemeen oordeel over de ontwikkeling van de financiële positie op basis van de begroting 2024 van de gemeenten is lastig. Er zitten grote verschillen in de door individuele gemeenten gehanteerde uitgangspunten in de ramingen van de diverse rijksbijdragen zoals de extra middelen voor jeugdzorg of het wel/niet meenemen van de financiële effecten van de septembercirculaire.

Positieve ontwikkelingen

Datum

14 december 2023

Zaaknummer

2023-011356

Blad

3 van 4

- Alle 51 Gelderse gemeenten komen dit jaar in aanmerking voor repressief toezicht.
- Er zijn enkele gemeenten die het jaar 2024 hebben vastgesteld met een begrotingstekort, maar dat tekort wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven. De begroting 2024 is door ons dan wel als structureel en reëel sluitend beoordeeld.
- Aangezien de jaarbegrotingen 2024 structureel en reëel sluitend zijn vastgesteld, zijn er dit jaar geen gemeenten die met het meerjarenperspectief hebben hoeven aantonen dat er in meerjarig kader sprake is van structureel en reëel begrotingsevenwicht.
- Naast de nodige ambtelijke gesprekken heeft er dit jaar alleen met de gemeente Druten (vorig jaar 2 gemeenten) een bestuurlijk gesprek plaats gevonden met de wethouder financiën over het financiële perspectief van de gemeente.

Naast deze positieve zaken blijft onze zorg over de financiële toekomst van de gemeenten onverminderd bestaan. Redenen hiervoor zijn:

- Ruim 80% van de Gelderse gemeenten hebben op dit moment de meerjarenraming 2025-2027 niet structureel in evenwicht en voorzien grote financiële tekorten in 2026 en 2027.
- De door het merendeel van de Gelderse gemeenten geraamde structurele financiële tekorten voor 2026 en 2027 worden veroorzaakt door de forse terugval in het accres van het gemeentefonds (door de aangekondigde nieuwe financieringssysteem) en de activering van de opschalingskorting vanaf 2026. De meeste gemeenten wachten de financiële ontwikkelingen bij het Rijk af en zijn op dit moment nog niet bezig met voorbereidingen voor structurele bezuinigingen op de langere termijn.
- De voor die jaren geraamde tekorten zijn ook groter dan eerder verwacht bij de begroting 2023. Dat kan verklaard worden doordat gehoor is gegeven aan het begrotingsadvies van de VNG¹ om realistisch te begroten en daarbij onder andere de noodzakelijke investeringen en ambities uit het coalitieakkoord mee te nemen.
- Het weerstandsvermogen van de gezamenlijke gemeenten is verslechterd. Dit betekent dat gemeenten minder buffers hebben voor het afdekken van hun risico's. De belangrijkste oorzaak hiervoor is de toename van de financiële risico's. Overigens zijn hierbij de onderlinge verschillen tussen gemeenten groot.

6 Planning en control

Niet van toepassing.

7 Participatie en communicatie

Niet van toepassing.

8 Vervolg

Vandaag hebben wij de brief over de repressieve toezichtvorm en onze beoordeling van de begroting 2024 verzonden aan de gemeente Druten in verband met plaatsgevonden bestuurlijke

¹ <https://vng.nl/brieven/begrotingsadvies-2024-2027>

Datum

14 december 2023

Zaaknummer

2023-011356

Blad

4 van 4

overleg. De overige gemeenten ontvangen een brief rond 1 februari 2024. De analyses van die gemeenten zijn op dit moment nog in afronding.

Daarna brengen wij een factsheet uit met de belangrijkste cijfermatige ontwikkelingen. Deze factsheet bereikt uw Staten via een Mededelingenbrief. De factsheet, een afschrift van de verzonden brieven en de relevante cijfers per gemeente kunt u kort daarna terugvinden op de website www.geldersefinancien.nl.

Gedeputeerde Staten van Gelderland

Henri Lenferink

- Commissaris van de Koning

Frederik van Ardenne

- Secretaris